

Cienījamie latvieši mājās un pasaulē!

Pirms 90 gadiem, 1935. gada 18. novembrī, skanot Rīgas lielāko baznīcu zvaniem, pulcējoties ļaužu tūkstošiem un klātesot visām valsts amatpersonām, svinīgā ceremonijā tiek atklāts Brīvības piemineklis. Monumentāls simbols, kas iesakņojies dziļi mūsu kultūrā un apziņā. Simbols, kas piedzīvojis vēsturi un pārdzīvos katru no mums.

Tēlnieks Kārlis Zāle pieminekli iekodējis pārlaicīgus simbolus - brīvību, tēvzemi, cīņu un uzvaru. Tieši brīvība mums, latviešiem, ir bijusi centrālā mūsu pastāvēšanas ass. Būt brīviem savā zemē, domā un ticībā. Būt savas zemes saimniekiem un spēt darīt pašiem. Brīvības apziņa ir vērtība, kas mūsos sakņojusies cauri paaudzēm.

Svētkos pieņemts runāt par labo, par padarīto un teikt paldies. Tomēr šodien, kad pasaulē un arī mūsu sabiedrībā ir jūtama spriedze, man šķiet svarīgi runāt atklāti — par to, kas mūs vieno, un to, kas reizēm šķēļ. Mēs esam atšķirīgi ar dažādiem viedokļiem un uzskatiem. Varbūt tieši šobrīd vajag apstāties, ieklausīties un meklēt kopīgo.

Mēs, latvieši, dzīvojam cikliski. Mēs skaitām laiku ne dienās vai nedēļās, bet gan augošā un dilstošā mēnesī. Pievēršam vērību tam, kad labāk sēt, pļaut un novākt. Mēs laiku mērām nogriežņos, par atskaites punktu ņemot mūsu vēstures svarīgākos punktus. Un vienā no šādiem punktiem mēs esam nonākuši šodien.

Laikā, kad daudz tiek runāts par ārēju apdraudējumu, pēdējo mēnešu notikumi rāda, ka daudz lielāks drauds mūsu sabiedrībai ir ideoloģiskās cīņas. Plaisas sabiedrībā kļūst dziļākas, un tās plēš mūs katru savā virzienā. Reizēm šķiet, ka aizmirstam, ka brīvība nozīmē arī spēju ieklausīties, cienīt un veidot dialogu.

Šos 35 neatkarības gadus mēs esam dzīvojuši nemitīgas izaugsmes un attīstības laikā. Mēs esam dzīvojuši brīvības un demokrātijas skurbināti un šodien esam attapušies kraujas malā, jo, kā izradās, brīvība nav tikai apziņa, bet gan drosme un rīcība, kas prasa stingru stāju un zināmas pūles.

6. Saeimas priekšsēdētājs Alfreds Čepānis vienā no savām svinīgajām uzrunām ir teicis: “Brīvība tik daudzus ir pārsteigusi nesagatavotus un ilūziju pārņemtus. Brīvība tik daudzus ir nogurdinājusi un vēl nogurdinās. Brīvība, izradās, ir lielāka atbildība pašam par sevi un lielāka cieņa pašam pret sevi. Brīvība neļauj mierīgi sēdēt un kliegt uz visām pusēm: vajag, dodiet, man pienākas! Brīvība liek meklēt sevī jaunus spēkus, jaunu prātu, liek nemitīgi rosīties, domāt, lauzt vecos ieradumus un gauso dzīves tecējumu. Brīvība mums visiem ir pārbaudījums, turklāt pārbaudījums ne jau vienai dienai.”

Šie vārdi šodien ir tikpat aktuāli, kā pirms 28 gadiem. Paaudzēm mainoties, šodien brīvība tiek uztverta pašsaprotami, tomēr tā joprojām ir vērtība, ko nepieciešams sargāt – gan pret ārējiem apdraudējumiem, gan sabiedrības iekšējo šķelšanos.

Mums ir dota šī unikālā iespēja dzīvot demokrātiskā valstī un, lai arī demokrātija nav absolūta, tā nodrošina, ka valstī pieņemtie lēmumi ir ar vairākuma atbalstu. Protams, mums jāpatur prātā, ka demokrātija nav visatļautība.

Karš Ukrainā ir atgādinājums, ka mūsu izaicinājumi ir daudz lielāki par savstarpējām ķildām. Ukrainas tauta ar savu drosmi un pašizliedzību atgādina, ka brīvība ir reizē dārga un trausla. Karš ir brīdinājuma signāls, ka mums visas mūsu pūles ir jāvelta mūsu drošības stiprināšanai – iekšēji, ārēji un arī katrā no mums.

Neatkarību atgūstot, politiķiem bija jāizlemj, kādu ceļu ies jaunā Latvijas valsts. Tika lemts, ka Latvija savā turpmākajā pastāvēšanā būs parlamentāra demokrātija, tas ir - pilsoņu griba tiek pārstāvēta parlamentā. Reizi četros gados Latvijas tauta uztic savu mandātu 100 deputātiem, lai tie rūpētos par valsts attīstību un sabiedrības interesēm. Satversme nodrošina, lai šis process notiktu demokrātiski, aizsargājot gan pilsoņu pamattiesības, gan deputātu iespējas pārstāvēt savus vēlētājus. Parlamentā deputātiem ir brīva iespēja paust savu viedokli, meklēt līdzīgi domājošos un rast arvien jaunus argumentus. Tomēr gala lēmums vienmēr pieder vairākumam. Tas, vai esam mierā ar vairākuma lēmumu, ir atkarīgs tikai no mūsu katra paša uzskatiem un politiskās pārliecības.

Nesen Rīgas arhibīskaps metropolīts Zbigņevs Stankevičs, Saeimā uzrunājot klātesošos, pauda, ka vardarbību nevar apkarot ar vardarbību. Zīmīgi vārdi laikā, kad sabiedrībā vairojas dusmas, nicinājums un neiecietība pret vērtību un viedokļu dažādību.

Pārņem divējādas sajūtas, kad savulaik būtiski mūsu sabiedriskās domas līderi, pašiem neapzinoties, kļuvuši par instrumentu manipulācijai, cenšoties noniecināt citādi domājošos. Arī vērtības kļuvušas par daļu no kultūrkara.

Latvijas valsts tika dibināta dažādiem politiskajiem spēkiem un ideoloģijām vienojoties kopīgā pārliecībā, ka latviešiem ir vajadzīga sava brīva valsts, ka latvieši var dzīvot zem viena karoga, runāt vienā valodā. Mūsu valsts dibināšana ir pierādījums tam, ka pretēji viedokļi spēj pastāvēt līdzās un tiem nav jābūt konkurējošiem.

Vārda brīvība reizē pieder gan tiem, ar kuriem esam vienisprātis, gan tiem, kuru uzskati mums var šķist nepieņemami. Mēs kļūstam par nobriedušu demokrātiju, kurā mācāmies cieņpilni diskutēt un apzināties atbildību par valsts nākotni. Jo dienas beigās, kad ideoloģiskās cīņas ir liktas pie malas, sociālie tīkli un ziņu portāli aizvērti, mums svarīgākas atkal kļūst vienkāršas un visiem saprotamas lietas – ģimene, veselība, labklājība un drošība.

Mēs esam latvieši – tauta, kura ir izdzīvojusi skarbus laikus cauri gadu simtiem tāpēc, ka esam apzinājušies, ka tikai kopā mēs esam spēks un tikai kopā mēs varam stāvēt pretī jebkam kā nesatricināms vairogs.

Cienījamie klātesošie!

Cik patiesi skaisti tas skan - uzcelt pieminekli brīvībai par tautas ziedojumiem. Tīrs un patiesš tautas gribas apliecinājums. Tā pirms deviņdesmit gadiem aizsākās Brīvības pieminekļa stāsts, kas turpinās arī šodien. Pašu rokām celts un nosargāts, kopts un atjaunots. Nospiedums vēsturē un apliecinājums mums pašiem - Latvija ir un būs. Cauri laikiem, cauri gadu simtiem.

Un tieši tā - cauri laikiem katram no mums ir savs stāsts, kas saistīts ar Brīvības pieminekli. Vai tā būtu pirmā satikšanās, vai tautas manifestācija Atmodas laikā, vai valsts svētki un ziedu nolikšana pieminekļa pakājē, kāda nejauša tikšanās, vai kopīgs ģimenes foto svētku reizē.

Tie visi ir stāsti, ko nododam no paaudzes paaudzei, kas vijas cauri mūsu dzīvē. Tā ir ģimene, paši tuvākie, kas ar atmiņu stāstiem veido patriotismu, veido piederību šai vietai, ko saucam par mājām – Latviju. Ikvienā ģimenē, bērnudārzā, skolā, svētku koncertos un ikdienā cauri mūsu dzīvē mēs izjūtam patriotismu. To sajūtu, kad šķiet, ka mūsu sirdīs kas notrīs, dzirdot Latvijas vārdu, jūtot blakus stāvošā plecu, izskanot himnas pēdējām notīm, vai pēc ilgākas prombūtnes atgriežoties Rīgas lidostā. Patriotisms ir mūsu katra unikālā pieredze ar Latviju, kas veidojusi mūs kā personības un ko mēs nododam tālāk.

Un lai gan ikdienā mums šad tad patīk arī pažēloties, mēs esam stipra un sirsnīga tauta. Mēs skaļi to nesakām, bet mūsos mīt nelokāma mīlestība uz savu zemi. Un, kad pienāk brīdis, kad kopā jāpaceļ karogs, mēs katrs ar savu stāstu, ar savu pieredzi kļūstam par vienu veselumu. Mūsu zeme nav tikai vieta kartē, tie esam mēs paši. Un tik ilgi, kamēr mūsos dzīvos mīlestība pret savu zemi, tik ilgi dzīvos arī Latvija.

Paldies katram latvietim mājās un pasaulē, ka brīvība mums nav tikai vārds, bet patiesa vērtība, ko sargājam, kopjam un nododam tālāk nākamajām paaudzēm.

Lai mūsu brīvības simbols, ar trīs zvaigznēm rokās paceltām, vienmēr pretī debesīm sniedzas!

Noslēgumā vēlos citēt dzejnieces Bronislavas Martuževas rindas no dzejoļa “Brīvības piemineklis”, kas rakstūtas, atrodoties Sibīrijā, bet domās vienmēr esot Latvijā:

“Trīs zvaigznes padebešos trauc,
Uz nebeidzamu dzīvi sauc -
Sauc visu manu tautu.”

Dievs, svētī Latviju!